

Egy antológia két fele

Finnugor írókonferencia Szaranszkban

Kivételes dolog ugyan, de jó hónapok járnak a különben korántsem elkényeztetett finnugrisztikára. Tartuban néhány hete fejeződött be – amint arról e hasábokon is írtunk – a IX. nemzetközi finnugor kongresszus, decemberben Helsinkiben rendezik meg a III. finnugor világkongresszust, a hét végén pedig Oroszországban, a Mordvin Köztársaság fővárosában került sor a finnugor írók VI. konferenciájára. E szaranszki tanácskozásról kérdeztük a finnugor népek irodalmának jeles hazai ismerőjét Domokos Péter tanszékvezető egyetemi tanárt (ELTE, Finnugor Tanszék).

- Mordóvia egyfelől azért fontos színhely, mert a mordvin a harmadik legnagyobb lélekszámú finnugor nyelvű nép – kezdte a professzor a beszámolóját. – Másfelől ott tapasztalni – a nyelvtudomány legtöbb képviselője által egységesnek tartott – mordvin nyelv két nyelvjárását beszélő erzak és moksák néha kíméletlen veszekedésbe torkolló vitáit nyelvük önállóságáról. És ez nemcsak a tudományra vagy a politikai intézményrendszerben tevékenykedőkre áll, hanem a leghétköznapibb emberekre is. Ismerek olyan mordvin házaspárt, amelyeknek egyik tagja anyanyelveként tudja a moksát, a másik ugyanilyen fokon a hasonló erzát – egymással mégis inkább oroszul beszélnek.

Ebben a közegben nagyon hasznos volt, hogy a konferencia résztvevői – elsősorban a kis finnugor népek képviselői – közös gondokról, közös tennivalókról cseréltek eszmét. Az iskolával, az irodalommal és az e nyelveket beszélő népek jövőjével foglalkozó előadások – nemcsak írók, finnugrista tudósok, hanem gyakorló pedagógusok is voltak az előadók között: – summája az volt, hogy e népek irodalma, nyelve, sőt jó néhány kis lélekszámú nép is csak akkor maradhat fenn, ha a legfiatalabb generációk az iskolában anyanyelvükön sajátíthatják el a szaktantárgyakat is. Hogy azután ezt a nyelvet felnőttkorukban is használhassák, ezen a nyelven találkozhassanak önnön irodalmukkal. A harmincas években a politikai önkény bezárta az anyanyelvű iskolákat, bezúzta, elégette a meglévő anyanyelvű tankönyveket, elhurcolta, meggyilkolta a nemzetiségükért harcolni próbáló tudósokat, tanárokat, politizáló értelmiségieket. Anyanyelvű tankönyvekben azóta is hiány van. Ezenközben megható volt hallani Jurij Velláról, arról a nyenyec költőről, íróról, aki rénszarvastenyésztésből él, és amikor teheti, afféle vándoriskolában tanítja anyanyelvükre a nyenyec gyerekeket, és aki azért nem lehetett ott a konferencián, mert nem volt kire hagynia az állatait.

Domokos felidézte egy Juvan Sesztalovval, a vogulok legnagyobb írójával folytatott régebbi beszélgetését, aki azt mondta, hogy bár tudja anyanyelvét, meg is jelentetett néhány vogul nyelvű kötetet, mégis inkább oroszul ír népe mindennapjairól, képzeletvilágáról, mert akkor sokkal többen megértik, sokkal többen olvassák. És való igaz: csak vogul nyelvű könyvek alapján nemigen ismerte volna meg nevét a világ.

- A konferencia sajnálatos mozzanata volt, hogy Magyarországot mindössze hárman képviseltük: Bella István költő-műfordító – őt a résztvevők ismét alelnökké választották –, a Sesztalov munkásságáról disszertációt író, s két fiatal osztják író, Tatjana Molda-

nova és Jeremej Ajpin műveit magyarul kiadó Nagy Katalin és jómagam. A kis népek fennmaradásának ügye – gondoljunk csak ezzel kapcsolatban az erdélyi vagy a moldvai magyarok sorsára, jövőjére – itthon sokkal nagyobb érdeklődést érdemelne. Nagyobb figyelmet, támogatást kívánna a magyar őstörténet és a magyar nyelv rokonságának valóban szakszerű bemutatása is.

A finnugor nyelvű népek kultúrája, azon belül irodalma valamennyi finnugor nyelvű nép kincse, és természetesen a világ kincse is – mondta befejezésül a professzor. – És ne feledjük: ha valaki összeállíthatna egy sok tízezer oldalas antológiát a finnugor népek irodalmából, abból körülbelül 80 százalék juthatna ugyan a három nagy finnugor irodalomra, a magyarra, a finnre és az észtre, 20 százalék azonban a kis finnugor népek irodalmát illetné. Ha pedig az irodalomhoz számítanánk a folklórt is, a kis népek részesedése aligha lehetne kisebb 50 százaléknál.

D[aniss] Gy[özö]